

Ի վաղուց հե տէ՛ր ի խոյզ հնու-թեանդ Թուղայուն

ինչպէս կըսէ յիշեալ լրագիրը, Վաղղիան այս գէտընին մէջ չտեսներ և չկրնար տեսնել ուրիշ բան, բայց միայն զմիտանգն որուն մէջ կը գտնուի մարդկութեան և քաղաքակրթութեան օգուտը ։

Այս պատճառաւ, առանց ՚ի հաշիւ արկանելոյ ուրիշ շատ պատճառներ, Վաղղիան ոչ միայն չուրախանար, այլ ընդհակառակն կը յուսայ թէ այս արիւնահեղձ ալէտուղի անցքերը մօտաւոր վախճան մը պիտի ունենան ։

«Վարդկութեան և քաղաքակրթութեան օգուտը անտարակոյս պաշտպան է միշտ Նաբոլէոն կայսրը, կը պատասխանէ յառաջագոյն Վրաստանի սակայն այս պաշտպանութիւնը խօսքով միայն կը լայն, և ամենին ՚ի գործ չըրուիր երբոր քաղաքականութիւնը և յայտնի օգուտները նոյն մարդասիրական պաշտպանութեան հակառակ գործքեր կը պահանջէն ։ Հաւաստի եմք թէ Վարդիկ լրագրութիւնները յանձնառու պիտի չըլլան այս տեսութիւնը յառաջ բերելու այն պիտի ժամանակի մը մէջ, յորում Վաղղիան չկրնար կարօտութիւն չունենալ Նաղղիայէն ։

Իսկ պատմութիւնը կը տեղեկացնէ մեզ թէ մարդկութեան և քաղաքակրթութեան օգուտը համար չեն ըլլար քաղաքական դաշնակցութիւնները, որոնք խիստ դիրքութեամբ մասնաւոր օգուտից շաւղին կը հետեւին և տեղի կուտան նը պատահաւոր առիթներէն և մեծ անցքերէ ծագած դէպքերուն, ինչպէս որ կը ներկայանան» ։

Այնտեղիկ Վրաստանի լրագիրը, իւր թուոյն մէջ որ ՚ի 3 սեպտեմբերի, Հնդկաստանի դէպքերուն ծանրութիւնը յայտնելով, կըսէ թէ պէտք է որ առանց օտար տէրութեան մը օգուտի ինչպէս, մենք մեզի կարող ըլլանք մեր պատմամբ հայտնակները գրելու ։

«Լրագրույց մը առանց խառնութեան սրտի, կըսէ յիշեալ լրագիրը, թէ ճշմարտամբ անշուշտ ծանր և վտանգաւոր է, բայց այնքան մեծամեծ միջոցներ ունիմք, մեր գաղմուհեութիւնը և մեր ազգային վտահոգութիւնը այնքան զօրաւոր են, որ վախճալու տեղ մը չունինք ։

«Եթէ այս խնդրոյն մեծ կարեւորութեանը վրայցը կը խօսիմք, ոչ թէ չափադանցութիւնը սիրելիութեան համար է, բայց վտանգի կատարելապէս համոզեալ եմք թէ իւրաքանչիւր Նաղղիայի կը պարտաւորի գործոյն ամենէն գէշ կողմը սչքի առջև բերել որչափ որ կարելի է, և պատրաստել իւր միտքը ՚ի գործ գնելու և յանձնառու ըլլալու» իւր երկրին և պարագային արժանի և առանգեամբ մը, այն մասին որ այս կռոււոյն մէջ պիտի իյնայ իրեն ։

«Լրագրատուութիւնը մինակ և առանց օտարին ձեռնադրութեանը մեր գործը կատարել քանզի ուրիշ տէրութեան մը դէմ չէ մեր պատերազմը, բայց մեր իսկ հպատակաց դէմ ։ Աստի չեմք կրնար օտարին օգնականութիւնը խնդրել ։ քանզի ուրիշ ազգ մը ամենին հոգ մը չունի այս գէտընին վրայ ։ Իսկ եթէ կը գտնուին հոգ

տանող ազգեր, աւելի օգուտ կրնան քաղել քան թէ վնաս, մեր անյաջողութենէն ։ Վասն որոյ մեր քաղաքականութենէն դուրս է օտար տէրութեանց օգնականութիւնը խնդրել մեր հպատակաց դէմ ։

«Վերջէն որ մենք մեր գաղափարները ըլլամք, մեր զինուորները մենք հոգամք, մեր զենքերովը պատերազմիմք և մեր պատերերը մենք հատուցանեմք ։ Եւ մանապէս պէտք չէ որ զանազանութիւն ընեմք ուրիշ ամեն մասանց վրայ ։

«Վերջ առ և արական մեծամեծ գործողութիւնները պէտք է որ շարունակուին, որչափ որ կարելի է նուազագոյն շնորհիւ թեւամբ ։ մեր պաշտպանութեան միջոցները պէտք է որ զօրաւոր ըլլան, և մեր ապահովութիւնը ընդգէմ ներքին և արտաքին խռովութեանց, ամենին վտանգի մէջ դրուելու չէ ։

«Լրագրատուութիւնը թեւ և թիկունք ըլլալ կառավարութեանը վասն ամենայնի գոր ՚ի գործ պիտի գնէ մեր օգուտը համար և յօժարամիտ յանձնառու ըլլալ մեզի եղած մեծամեծ պահանջանքը ըստ ամենայն մասին ։ Վանդի մեր ազգասիրութեանը հրաւեր մըն է որ կը ըլլայ ։

«Վերջ երկիրներու մէջ և մասնաւոր մեծ ազգաց մէջ այնպիսի ծանրակշիւ ժամանակներ կը պատահին, որ մարդոյս ամեն մասնաւորը դէպ ՚ի ազգասիրութիւն կը գառնայ ։ Այս ժամանակները կը բերին որ այնպիսի գլխաւոր ժամանակներէն մէկն է, ըստ չափու որ Նաղղիան կրնայ ներդրութեան մէջ գտնուիլ ։ Բայց հաստատուն կերպիւ վստահ եմք թէ Նաղղիացիները պարագայից ծանրութեանը համեմատ ընթացք մը պիտի ունենան ։

«Վերջապէս յիշեալ արժան է որ, եթէ Եւրոպայի ազգերը կը իրենց մեր յառաջագործութիւնները, մասնաւորապէս օգուտ ալ ունին մեր կորստեանը վրայ ։ Մանաւանդ Ռուսիան մեր կործանումէն մեծ շահեր ձեռք կրնայ բերել ։

«Պարսից տէրութեանը հետ մեր ունեցած յարաբերութեանց այժման վիճակին մէջ, մեծ օգուտ կը ստանանք մեր զինուորային ծանրութեանը ։ Հնդկաստանի մէջ ։ Եթէ պարագայից ծանրութեանը համեմատ ընթացք մը ունենամք, և լրացուցող օգնականութեամբ պիտի ունենամք, մեր ազգին մեծ ազդեցութիւնը Եւրասիայի մէջ պիտի հաստատուի մշտապէս կերպիւ ։

«Նաղղիայ Սիւրիայի Թիւրքիայի լրագրութիւնը կը ծանուցանէ թէ, Հնդկաստանի մէջ Սեմին Նիւտոնի իշխանութեան ներքև եղած երկրին մեծութիւնը հաւասար է բոլոր Եւրոպայի ցամաք երկրին, Ռուսաստանը մէջէն հանելով ։ Վանդի անգղիական Հնդկաստանի տարածութիւնը 1,368,113 մղն է, և վերջին կանոնաւոր աշխարհամարաց համեմատ, անոր բնակչաց թիւը 158 միլիոն 774,065 հոգի կը հասնէր, իսկ այսօր, ըստ հասարակաց կարճեաց, 200 միլիոն

հոգի կը հասնի ։

«Վաղղիացւոց կայսրը յանուն իւր 1000 լիւս սթէրլինգ և յանուն կայսերական պահապան զօրաց 400 լիւս յուղարկեց ՚ի նպատակ Հնդկաստանի կարօտեալ Նաղղիացւոց, որոնք նոյն երկրին ապստամբութեանը պատճառաւ դժբաղդ վիճակի մը մէջ ինկած են ։ Այս նուէրը ընկերացեալէր հետեւեալ նամակէն, զոր Նաբոլէոն կայսրը յուղարկեց իւր դեսպանին որ ՚ի Սիւտին ։

«Լրագրութեամբ ձեզ 1000 լիւս սթէրլինգ վասն իմանձնական ստորագրութեան ՚ի նպատակ պաշտօնատարաց և զինուորաց, որոնք ենթակայ եղած են խիստ անապօրոյն փորձութեանց Հնդկաստանի մէջ ։ Այլ և կը յուղարկեմ ձեզ 400 լիւս սթէրլինգ, որ կայսերական պահապան զօրաց ստորագրութեանց արդիւնքն է ։ Եթէ մոռցած չեմք վեհանձնական ստորագրութիւնը թագուհոյն և անգղիացի ժողովուրդեան ՚ի ժամանակ հեղեղաց» ։

Վաղղիացւոց կայսրը այս մարդասիրական ընթացքը խիստ սրտառուց ազդեցութիւն մը ըրաւ անգղիացի ժողովուրդեան վրայ և Սիւտինի քաղաքութիւնները երկարօրէն գրեթէ այս նիւթոյն վրայցը, նոր ապօրոյց մը կը գտնեն երկարատևութեան ՚ի մասին մտերմ գաղափարութեանը, որ այս երկու մեծ ազգաց մէջ հաստատեալ է ։

«Նաղղիայ Սիւտին քաղաքին եպիսկոպոսը շրջաբերական նամակ մը յուղարկեց իւր թեմին եկեղեցականաց, հրաւիրելով զանոնք որ առաւօտեան և երեկոյեան աղօթքներ պատուիրեն վասն աղաւաղութեան Նաղղիացւոց որ ներդրութեան մէջ կը գտնուին ՚ի Հնդկաստան ։ Սիւտին եպիսկոպոսներն ալ միևնոյն բարեպաշտ և քրիստոնէական վրայ լոյս տարածեցին ՚ի գործ գնելու վրայ են ։

Այնտեղէն հետեւեալ յօդուածը յուղարկած են մեզ ՚ի հրատարակութիւն, որ Հոլլանդիայի հռչակաւոր գեղերուն օգտակար ներգործութեանը վրայցը կը լսուի ։

Օգնել են իմանք առանց առողջութեան ։ Տեղեկութիւնք

Ամենահարկաւոր և ծանր ուշադրութեան արժանի ։

Կէս-թափանցիկ և խիստ գեղեցիկ ծածկով ծորուն մէջ պարուհակեալ են մարդոյս մարմնոյն ներքին սքանչելի մեքենաները, մեծապէս ենթակայ է ազդեցութեանց ոմանց, զորս ուրիշաւելի գիւրդմաց կամ աւելի յատկացեալ բաւ չըլլալուն համար, կանուանմք ապականութիւն (էնթէքսիտ) կամ տարափոխիկ ակտ (քոնթրակտ) ։ Վերս տուող հիւանդութիւններէն շատերը փոխադրական են, և խոյլ պարանոցի (ստաճ) ըստաճ ակտը, որ այս երկրին մէջ աւելի հասարակ եղած հիւանդութիւններէն մէկն է, ընդհանրապէս տարափոխիկ համարուած է ։ Ասիկա ցաւալի և գէշ ակտ մըն է, որ եթէ երկար ժամանակ տեւէ, ժառանգական

պարսպելով իմ, վասն ՚ի լոյս ընծայելոց զպատմութիւն այն (որ յետ սակաւուց ըստ Տեառն աջողելոյ ունի լրանալ) բարեբաղդաբար գտի զօրինակ կոնգակին գրեցելոյ յՎրաստանէր կաթութիւնիսէ առ Վրէմէս պապ ։ զոր կցեմ ընդ այսմ զգաւատաստան այնր ընթերցողաց թողովորք հաւատամ անշուշտ թէ միտքեան ունին վկայել ստուգութեան ասացելոցն աղա Վրաստանի մինն ան «Թէ անխղճաբար բռնաբարէր զբոլորաւ մերոց հեղինակաց» թիւրիւղլ և զիմաստըս նոցին և զբառս և զբանս ։

Այս է պատճեն իմաստին ։

Ի գերապատիւ և ՚ի գերասկզբնական պատճառէ յԱստուծոյ հօրէ, ՚ի գերակատար և ՚ի գերածնունդ նորին բնութենէ իսկակից, և ան ժամանակ միածին բանէ, ՚ի գերազանց և ՚ի գերալրական բղխմանէ նորուն էութենէ, ինքնազօր և ամենազօր հոգւոյն ճշմարտէ, ընտրեալ և պահեալ բարգաւաճեալ և փառաւոր եալ, և նոյն Վրէնաստուրք Ներսիսեանութեամբ պարսպեալ և նախախնամեալ, և նորին շնորհօքն ունեցեալ և պերճացեալ հոգւոր և մարմնաւոր իշխանութեամբ, զարգացեալ և շքեղացեալ, Աստուծապետական փառաց հա

ղորդեալ Տիրելով ծովու և ցամաքի քաղաքաց և աւանաց, հեռաւորաց կղզից և մերձաւորաց գաւառացի ։ յօդնապատիւ և գերահռչակ պատուով մեծարեալ, պետական ժամանեցելոյ գահիգ Հռոմոյ, Տեառնդ Վրէմէստոյն երկցս երջանիկ պապի ։ Որոյն սիրոյ և սրբութեան մոռցան մը վսեմախոհ Սեմութեանդ, և որոց ընդ հովանեաւ քոյրցդ թիւոց, գաւառց եկեղեցականաց, միանգամայն և աշխարհականաց ։ Սէր նաւաստ ծառայք Վրաստանի տէր Վրէնաստեանդ ամենայն Հայոց կաթողիկոս ՚ի գահալրուագարդ և Վստաւածալ Վրաստան Վրէնաստեանի և որք ընդ ինէ ժառանգաւոր սրբութեան ուխտի, և պիսկոպոսք քահանայք, վարդապետք և ամենայն կղերք եկեղեցեաց ։ Եւ ընդ Վրաստանապարդ և քրիստոսանուէր սղոնին, ծանուցումն յայտարարութեան առնեմք փառաւոր Տէրութեան քոյ, զի թեպէտ և մեր վերջոյցեալ դատելիք ներայսմ ժամանակի ՚ի մարմնաւոր իշխանութեանէ, սակայն զձերն տեսանելով և լսելով քաջատու Վրէնաստեան գերապատուութեան, որ արձագեալ բերկրիմք ՚ի սիրտ և ՚ի հոգի, և գոհութիւն անբաւ բխրօք և օրհնութիւն մատուցանեմք ամենաթագաւորին

Վրաստանի Վստուծոյ մերոյ, որով թագաւորք թագաւորեն և հօրք գրեն զարգարութիւն, ըստ իմաստնոյն բանի ։ Եւ ինչքեմք զի նոյնինքն համերամ ամանակք, և պարագայց ամօք խաղաղութեամբ և անգրգռելի հաստատուն պահեսցէ մինչ ՚ի կատար և ՚ի սպառումն յաւիտենիս այսորիկ ՚ի փառս և ՚ի գովեստ Վստուծաւութեան իւրոյ, յուրախութիւն և ՚ի պարծանս ամենայն քրիստոնէից, ամեն ։ Եւ արդ արդու գրեմք և զայս առաջի գերիշխանական Սեմութեան ձեռոյ, զի ՚ի բնուտ անդուստ իսկղանէ այս է սովորութիւն նախագահութեան գերաւորութեանց, վարդապետ և քարոզ առաքել ՚ի չորեքճաղեան արեւելիս, արդէս և յուրմտեալք և տեսանեմք աջօք մերովք, իւր զի քարոզելոցն զՎրաստան Վստուծո հաւատալ, խոստովանել և նովաւ դատել զվրկութիւն հոգւոյ և հատիւլ թողութեան մեղաց, ըստ սրբադան Վրաքելոյն Պողոսի, որ ասէ, սրտիւ հաւատալ յարգարութիւն և բերանով խոստովանել ՚ի վրկութիւն ։ Վանդի ոչ ուստեքէ հաստատեալ է աւանդութիւնս այս, եթէ ոչ ՚ի նոյն Վրէնաստեանէն ՚ի Վրաստան յԱստուծոյ, որ և յետ փրկադործ անօրէնութեան և փառա

կրնայ ընթացիկ ինչ ձևի ներքե ալ երեւնալ ըստ ընթացիկ աշխարհի ծանր ալ ընթացիկ աշխարհի նշանները, կամ որի ինչ պատճառաւ ստացուած ընթացիկ ու ծնողաց արեւելէն յատու իկած ալ ընթացիկ կրնայ յարմարաց անոր (քեօքտէն) բժշկութիւն Հոլոթուէի սպեղանիով:

Իսրայէլի ի վեր բժշկական դիտութիւնը զուր տեղը կը փոխադրուի առիտարիտի տնային դեղ մը որ կարող ընթացիկ առհասարակ մարդոյ մարմնոյ վրայ պատահած անխտոր բժշկել, և անոր առջի պայծառութիւնը, կախում թիւնը և մարմնութիւնը տալ, բայց այս միջոցի միտար Հոլոթուէի բժշկականութեան փորձապետը գտաւ այս անգին գեղը և չկայ այնպիսի հիւանդութիւն մը որուն մէջ աւելի ներգործութիւն ունենայ բաց ի խոյլ (շեշ) զոցոցութիւն անխտորէն:

Ի կայսի ջրերէն, ծծմբային բաղնիքներէն և ուրիշ գեղերով եղած պատրաստութիւններէն ետեւ որ օգուտ մը ըրած չէին, տեսնալ այս սպեղանիին գործածութիւնը, որ իւր ազդու և բարեբար ներգործութիւնը կատարեալ բժշկութիւն գտաւ անտաքեալով մեջ շաբթուան մէջ: Երբեմն այս անտար զինի ջրակից վերքեր դուրս տալու և ուսեցը հասունանալէն ետեւ, բորոյ (ուլուզի) պէս երեւոյթ մը կը տեսնուի և յայտնաւ շատ կը մնան տեսակ մը ուրիշ թեան (միսին): Եւ որինակ դէպքի մը մէջ մարմնը (կիծիմէ) անտանի կը ընթացիկ և ըստ որում տաքութիւնը ևս առաւել կ'աճեցնէ զայն, ուստի հիւանդին անկողինը իրեն համար անկողին ցաւոց և հեծութիւն կը դառնայ: Իսկ միւր բժշկներ այս գէպը անգարմանի կը համարին: Իսկ միտար Հոլոթուէի իւր բառգիրքէն ջրեց այս անտարն իւր բառը քանզի երբոր հիւանդութիւնը իւր վերջին սաստկութեան ծայրը հասած է, յայնժամ յիշեալ սպեղանին այնպիսի ազդու կերպով մը ներգործութիւն կընէ որ զարմանալի կերպիւ Վանդի անոր բարեբար ազդեցութեամբ անտանի միանուելը իրենց առաջին գործութիւնը կը տեսնան, քրքուեալ ջրերը կը հանդարտին, ծախքները կը քակուին և թունաւոր շարունակ (վերակ) որ հիւանդութիւնը պատճառէ և արեւնէն և բոլոր մարմնէն դուրս կը փոխադրուի:

Ստուգել կրնայ ըստ իշխողութեան սպեղանիին համար ինչ որ Իսրայէլ կը ըսէր Սերսիին համար:

«Երբ քաջը ցոյցի երկրէն կը քաշուի քրքուի»:

Յատկապէս խոյ պարանոցի (սրբաձա) քրքուած անտանի վրայ ունեցած ազդեցութեանը համար հաստատութեամբ խօսեցանք. վանդի այս հիւանդութիւնը առ հասարակ կը տարիէ և կատարելապէս տեղեկութիւն ստացած եմք վերը յիշեալ գէպերուն վրայ: Ուրիշ տեսակ սպեղանի մը և շաբթով բաղնիքը զոր սովորաբար կը պատուիրեն այս անտանի համար, երբոր ի գործ կը դրուին ուրիշ բան չեն ընէր, բայց միայն պարզապէս հարեանցի դարման մը կը մատուցուի:

Եւր ձարութեան, պատու իրեաց աշակերտաց իւրոց ասելով, երթալք յաշխարհ ամենայն, և քարոզեցէք. որ հաւատայ և մկրտի՝ կեցցէ և որ ոչ հաւատայ դատաւարութեանցի: Օր և այսու եղեալ պայմանուս, կրկին նշանս կը դրուի տեսանալ ի բարեբար Փրկչէն մերմէ, հաւատ և մկրտութիւն. ընդ որս և կայ պարունակեալ ամենայն աւանդութիւնք եկեղեցւոյ. որովք յայտնի ծանուցանի բոլոր խորհրդածութիւնք քրիստոնէից: Վանդի զի՞նչ են հաւատք, եթէ ոչ յուսացելոց իրաց հաստատութիւն և յանդիմանութիւն, որոց ոչ երկինք ևս չառաքելոյն:

Բոլորում կանոնի պարտիք հաւատալ ի միում ամենագոր և ամենակարող բնութիւն լուստուածութեան, երկն անձինս կատարեալ և յատկացեալ հայր և որդի և սուրբ հոգի. Հայր անձին, և ոչ յումմէք, և որդի ծնունդ հայրական որպէս բան ի մտաց, և սուրբ հոգին բնութիւն ի շորէ անքննելի և անիմանելի, որում ոչ մեծութիւն և ոչ նուաստութիւն, ոչ բարձրութիւն և ոչ խորութիւն, ոչ սեւեւ լուստուելք աստիճանի ել և էջն առաւելութեան և նուաղութեան. այլ զայդ և համապատիւ, համահամ, համիման, համակար. համագործ և համազոր,

նէն, և շատ գէպերու մէջ արտաքին ջերմութիւնը կ'ենտանալ գործարանաց վրայ կը մղեն. և այն կերպով յաճախապէս թորային և ուղեղի ծանր հիւանդութիւններ կը պատճառեն, Իսկ այս ասոր հակառակ՝ Հոլոթուէի սպեղանին կը ջնջ փոխանակ իրարմէն՝ զոքորս: Նմանապէս իւր հաշարուոր ներքին գեղը, այնինքն գեղահատելով մեծ համբաւ ստացած են, որ 20 տարուան անընդհատ յաջողութեան վրայ հիմնեալ է:

Չարմառութիւնը և նախանձը երբոր տկար և անկարող է գէմաւ գէմաւ քաջութեամբ մտքաւելու, զանազան ծածուկ և նենգամիտ միջոցներու ձեռք կը դարձնէ և լրագրաց խմբագիրներուն բարեմտութիւնն ալ խաբէրու կաշխատի իւր ատելութեան ենթակայ եղող անձը վատահամբաւելու և զրպարտելու համար: Իսկ ճշմարտութիւնը ոչ կամ շատ երեւան կը ընէ և զրպարտութիւնը ուստի թիւնը վերջապէս կը յայտնուի և կը խայտառակուի:

Պէտք է գիտած ծածուկ հակառակորդի նման մը, զոր կոտորանքն ապօրոյ իրէս *() իրան լրագիրը հրատարակած է իւր թուոյն մէջ որ ի 12 օգոստոսի, կը ջնայ պարտաւելու Լսորեաց մարտերուն բարեկարգ կառավարութիւնը. որ յանձնուած է մեծարգոյ Վեֆէրեան Պետրոս աղային: Եւս գործունեայ, բանիքուն և բարեյաջող զխաւոր պաշտօնատարը, յորմէ հետեւ իւր ծանր պաշտօնը ի գործ դնելու սկսաւ, նշանաւոր բարեկարգութիւնը հաստատեց, կը գրեն մեզ Պէտք է, մաքսատանց օրինաւոր մուտքը ապահովելու և զանազան անկարգութիւնները ջնջելու համար:

Եւս մեր ըսածներուն ապացոյց մը կրնայ համարուի Վեֆէրեան լրագրոյն սեպտեմբերի 11 թերթին մէջ հրատարակուած հետեւեալ յօդուածը, զոր Պէտք է կը գրեն իրեն:

«Կրնամ հաւատարմութիւն զմեզ թէ Լսորեաց մաքսերը առնող ընկերութիւնը խիստ բարեքրտութիւն մը ըրած է Վեֆէրեան մեծարգոյ Պետրոս աղային յանձնելով այս կողմի մաքսատանց կառավարութիւնը: Վանդի Պէտք է հասնելուն պէս, առանց վճատելու՝ բաղմամբ ան կարգութիւնները տեսնելով որոնք իւր նախորդին ընթացքէն յառաջ եկած էին, նոր կառավարիչ փութացաւ իրաց վիճակը քննելու և մեծամեծ բարեկարգութեանց շուրջը պատրաստելու: Երբեք բարեկիրթ պահապաններ դրուեցան փոխանակ այն բիւր մարդիկներուն, որոնք նախորդ կառավարութեան ժամանակը, կարծելով թէ մաքսատան պահապան ըլլալով իշխանութիւն մը ունին ձեռքերնին, կը համարձակէին բռնութեան գործքեր ընելու Լսորեացւոյ դէմ: Օգուտութեան համար նաւահանգստին մէջ կեցող նաւակները կրնան այժմ գտնուի ճանապարհորդի նաւակը՝ վաճառք կը ցուցնաւ:

անհատ և անորոշ, անբաժանելի, վերացեալ բարձրացեալ ժամանակաց, և յաւիտենից յանդիման և յանսահման թագաւորութեան օրհնեալ յաւիտեանս ամեն: Հաւատալ և ընդ նմին զմին երկոյ անձնաւորութեանց, զբանն և զորդին ծնեալ ի շորէ նախ քան զյաւիտեանս, անախտաբար և անժամանակապէս, ոչ յետոյ և ոչ կրտսեր, այլ յաւիտենական հօրէ յաւիտենական որդի, յանժամանակ ծնողէ անժամանակ ծնունդ, հանգուանտիպ և հաւատար ամենայնիւ, Վանդի ոչ էր հայր երբեմն, որ ոչ էր որդի, այլ որպէս միշտ հայրն հայր, և որդին որդի: Եւ նոյն ի վախճան յաւիտենաց ծնաւ մարմնով ի սուրբ կուսէն Սարիամայ: Լստուածն կատարեալ և մարդ կատարեալ, հոգեւոր, և մտք, և մարմնով, անորոշելի մարդկութեամբ, և անթերի Լստուածութեամբ, եկն մարդ յառաջ ի կնոջ, և եմուտ ընդ օրինք ըստ Լստեցելոյն, յանձն էաւ և զամենայն կիրս մարդկային որ ինչ բնութեամբն էր բաց ի մեղաց, ոչ ծառայելով իւրեւ զմեղ կրկն բռնականաց, այլ կրկն բնութեանս ծառայելին նմա իւրեւ Լստուածոյ. յազապ որոյ և հաղորդելու կամաւորայն, և ակամայքն խոյս տուեալ փախչելին

կէն, և վտանգի մէջ չեն իյնար, ինչպէս Լստան աղային տեսչութեան ժամանակը պատահեցաւ, հանգաւոր շրջագայողներուն նաւակը ընկղմելու:

«Կրկնեմք թէ նոր կառավարիչը շատ աշխատութիւններ ունի ընելու նախորդ կառավարչին անկարգութիւնները ուղղելու համար. բայց Վեֆէրեան Պետրոս աղային ի գործ դրած եւ անգուսն և բարենախանձ ջանքը իւր յաջողութեանը հաստատուն երաշխաւորութիւն մըն է մեզ համար: Իսկ վաճառականները դո՛ւն են մաքսատանց նոր կառավարչին ընթացքէն բաց ի քանի մը անձինքներէ, որոնք կուսակցութեան գրգռեալ են: Եւստի զուր տեղը կաշխատին, լրագրաց մէջ յօդուածներ գրել տալով և քանի մը պղծիկ ու դժուարին գործոց ըստ մը չափազանցութեամբ պատմելով, մաքսին տեսչութիւնը պախարակել և գէշ ցուցնել հատարակութեան առջեւ. քանզի բարեմիտ մոլորութեամբ շատ աղէկ կը ձանաչէ ատելութեան յառաջ եկած զրպարտութիւնները: Լստուած կայ Պէտք է մէջ երբեք պիտի չցայ ին մաքսին նախորդ կառավարութեան վերնալուն վրայ. վանդի շատ աղէկ կը յիշեն հաղորդութեան տառապանքները, որոց երթակայ էին թէ տեղացի և թէ Լսորեացի վաճառականները»:

Յայտնի է որ երկու ժամանակէ ի վեր մեծ հակառակութիւն և ատելութիւն կայ ի մէջ գաղղիներէն երկուց լրագրութեանց որ կը հրատարակուին ի կոտորանքն ապօրոյ, որոնք են լուսնալ քրքու և Վանդի Պէտք է, և իրէս *() իրան Եւս լրագիրները իրենց թերթերուն միջոցաւ զանազան գողցողական յօդուածներով իրարու հետ վիճելէն և բանակրուելէն ետք, գործը ծանրացաւ, և իրէս *() իրանը գատի կանչեց լուսնալ քրքու և Վանդի Պէտք է լրագրոյն խմբագիրը՝ Վաղղիոյ հիւպատոսական ատենախն ատը որ ի կոտորանքն ապօրոյ, ամբաստանելով թէ վատահամբաւ յօդուածներ հրատարակած է իրեն դէմ: Վատաստեալ խմբագիրը հասկնալով թէ գաղղիական օրինաց զօրութեամբ պիտի դատաւարուի, յառաջ բերաւ թէ իրեն քատանի մէջ հրատարակեալ գաղղիներէն լրագրութիւնները իսկզուանէ անտի օտմանեան դատաստանատանց ներքեւ կ'իյնան և գաղղիական իշխանութեանէն կ'ստուծ չունին: Կոտորանքն ապօրոյ հիւպատոսական ատենան այս առաւելութիւնը քննելով, յայտնեց թէ իրք անկարող է, այնինքն իշխանութիւն չունի դատելու յիշեալ լրագրոյն ընթացքը:

Իսկ իրէս *() իրան խմբագիրը իւր դատը Վաղղիոյ լքա քաղաքին բողբոջ ատենին առջեւ տարաւ, ուր մտերմ վճռուեցաւ թէ այս ատենան իրաւունք և իշխանութիւն ունի լուսնալ քրքու և Վանդի Պէտք է լրագրոյն խմբագրին դէմ եղած ամբաստանութիւնը մոխի ընելու և զանկա դատելու ըստ գաղղիական օրինաց:

Ի նմանէ զարհուրեալք իւր լստուածոյ, Լստուած ամաց երկօրեց քայ ի Յորդանան. մկրտի ի Յովհաննէ և վկայի լստուածոյ հօրէ որդի սիրելի կուսածին մարմնով, և սուրբ հոգին ազաւակելալ ի յանի յայտնեալ զփառս էակցին: Եւս և վերի յանապատ փորձեալ ի սատանայէ և յաղթէ նմա մարմնով ազամային: Եւ նոյն հետոյն ժողովէ զաշակերտան՝ առնէ նշանս և զօրութիւնս բազումս, հրաշս և զարմանալիս յալի: Եւստի և ի վախճանի կամաւորութեայ ի շարժարանս, և յանձն առնու զմահ խաչի, և մարդկապէս մեռալ ի վերայ նորա, և յառնէ փառօք յառաւ երրորդի և երեւի աշակերտաց պէսպէս արուեստի, յաւուրս քուստուն հաղորդելով ընդ նաահայի, և յետ այնորիկ յանդիման աշակերտացն ինքնիշխան զօրութեամբ համբաւն յերկինս, նովին մարմնով որով ծնաւ, խաչեցաւ, մեռաւ, և յարեաւ, և նստաւ ընդ ալմէ Հօր, ըստ կանխատեսութեան Իսայի: Եւստի և դալոյ է դատել զկենդանի և զմեռալոյ, որում հաւատացեալ սպասեմք և ակնունիմք ձարութեան և դատաստանի, և հասուցման գործոց:

(Մատթոյն յաղթել թուով)

Այս տեղեկությունները (Հայկական թղթերի) լրագրության ամսույս 3-15ին թուղթի մեջ պատշաճ կերպով են, ուսկից թարգմանելով հրատարակեցինք: Ի տեղեկություն մեր ընթերցողաց:

— Պերու թղթերն իսկապես ալ Բանասիրական լրագրության թե նոյն քաղաքին ուղարկուած են ատենին նախագահ Ալի պէյը, որ ալ Թեքտար Արիֆ էֆենտին մէկ հատիկ որդին է, ծանր եղեւնագործութեան յանցաւոր գտնուելէ: այսինքն ատրճանակով սպաններ է անկաւ կերպիւ մարտանայ սահապաններէն մէկը, որ հոյը է եղեր չորս դեռահաս գաւակաց:

Հասարակօրէն կրկարծուի թէ այս ցաւալի դէպքը ծանր հետեւութիւններ պիտի ունենայ թէ մարդասպան Ալի պէյին և թէ իւր հօրը համար: Կրտսէի թէ այս ետքինը արդէն 20000 զէշ վճարել ուզեր է մեռնողին ինքը, որ թէ և չքաւոր, չէ ընդունել և արդարութիւն կը պահանջէ եղեր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 18 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Քաղաքականութիւնը հանդարտութեան մէջ է առայժմ: և թէպէտ Ստամբուլի և Վալարայէն հասած վերջին լուրերը կը ցոյց տան թէ յիշեալ իշխանութեանց մէջ եղած ընտրութիւնները միաւորութեան կուսակից են ըստ մեծի մասին, սակայն հասարակօրէն կրկարծուի թէ այս բանը չիրար քաղաքական նոր շփոթութիւն մը պատճառել, ըստուրմ կը հաստատեն թէ Օսկանի մէջ եղած խորհրդակցութիւնը արդէն կարգադրած է միաւորութեան խնդիրը: ուստի Ստամբուլ ալ քաղաքի ազգային երեսփոխանաց ժողովները ըստ այսմ մասին գործ մը չունին ընելու, այլ նոյն իշխանութեանց հիմնաւոր օրէնքները կարգադրելու պիտի աշխատին:

— Այսպէս քան հրովարտակալ Ստամբուլի պէյը որ զօրաց բանակին ծախուց ընդհանուր հաւաքարձու էր, արդարութեան տեսուչ անուանեցաւ փոխանակ Նիսիտ Վիֆէր էֆենտին: և Սէֆիէի էֆենտին զօրաց բանակին ծախուց հաւաքարձու կարգեցաւ Ստամբուլի պէյին տեղը:

— Եւսթիպիէ Բանասիրականութիւն մէջ կրկարդումք: Կը հաստատեն թէ Հալիպի վարդապետ կուսակալ Համիտ փաշային դատը, որուն դէմ ամբաստանութիւն կը լայ թէ զանազան հարստահարութիւններ և զրկումք ըրած է, ինչպէս արդէն զրոյցած եմք Հալիպէն գրուած շատ նախաձեռնութեան համար, և կոյտերական գործակալ Վիֆէր էֆենտին դատարանութեան ներքէ կալ Վիֆէր էֆենտին դատարանութեան ներքէ քան է գիտ, յիշեալ գաւոր կըսեմք Վ. Պոլիս տեսնուելու համար հրաման եղեր է:

— Հանգուցեալ Լուի-Վիլիամ Թագաւորին որդին յուսանկի իշխանը ամսույս 12ին, ընկերութեամբ իւր գերդաստանին հասաւ ի Վոտանդնուպոլիս թուրքական գաւոր: Յիշեալ Թագաւորազն իշխանը (Սէֆիէ) լինելու ըստած պանդուխտ իջաւ:

— Իհասն պէյը, որ օսմանեան դեսպան անուանեցաւ իրուսիայ մէջ, անցեալ շաբթու ընկերութեամբ իւր դեսպանատան գործակալաց, մեկնեցաւ Պերլին մայրաքաղաքը երթալու:

— Վիենայի Վիֆէր (Սէֆիէ) անուն լրագրային սեպտեմբերի 7 թուոյն մէջ կրկարդումք:

«Արդէն քանի մը անգամ առիթ ունեցանք յիշատակութիւն ընելու բանաստեղծութեանց վրայ որ կը վերաբերին փոխառութեան մը ի հաշիւ թուրքաստանի: Ստամբուլի Վալարայէն, որ աւստրիացի թուրքական պաշտօնէն է և աւստրիական թուրքական օգտուած էր որ առաջին բանաստեղծութիւնները ի գործ դնէ, յաջողեցաւ օգտուած Ստամբուլին ներկայացնելու, միջնորդութեամբ Վիենայի օսմանեան դեսպան Քալիմաքի իշխանին, զառաջարկութիւնները երկու սեղանաւորաց: որոցմէ մէկը՝ ինքարտ անուամբ՝ Ստամբուլի կըսնակի, և միւսը՝ իրանեմ անուամբ՝ Ստամբուլի կըսնակի:

«Այս երկու սեղանաւորաց առաջարկութիւնները ընդունուեցան իրենց Վիենայի օսմանեան դեսպանին և Քալիմաքի իշխանին յանձնուեցաւ որ վերջնական բանաստեղծութիւնները յառաջ տանի և դաշնագրութիւնը ստորագրել տայ»:

ՔԱՆԱԾԱՆԱԽՈՒՄ

Չմուտք, 20 Սեպտեմբեր:

Իգիւրէն մինչև Այստեղ չինուելու երկու շաբաթահին սկզբնաւորութեան հանգէսը անցեալ շաբթու երեքշաբթի օրը իրիկուան դէմ մեծ փառաւորութեամբ կատարեցաւ քաղաքի կամուրջին մօտ դաշտի մը մէջ: ուր չքող սրահ մը պատրաստուած էր յատկապէս այս երեւելի հանդիսութեանը համար: Սեր վսեմափայլ կուսակալ Ստամբուլ փաշան, բոլոր զինուորական և քաղաքական պաշտօնեաները, բարեկամ տէրութեանց հիւպատոսները, ամեն ազգաց հոգեւոր հովիւները և աշխարհական երեւելիները հաս իրուած էին ներկայ գտնուել այս երեւելի դարձնի սկզբնաւորութեանը, որ անտարակոյս առաջնորդ պիտի ըլլայ թուրքաստանի մեծամեծ յառաջողիմութեանցը:

Ստամբուլ փաշան, վսեմափայլ Ստամբուլ փաշան ընկերութեամբ իւր պաշտօնատարաց և ուրիշ երեւելի գործակալաց, նմանապէս ընկերութեամբ բոլոր հիւպատոսաց և զինուոր հրահրերը, որահին մօտ պատրաստուած յատկապէս մը գիտցաւ: ուր անգիւղացի ճարտարագետ միտար Սերէտիթը արծաթ բահ (քիւրէք) մը տալով Ստամբուլի վսեմութեան ձեռքը, քանի մը խօսքով իւր բարեբաղդութիւնը յայտնեց որ այսպիսի երեւելի գործ մը ճարտարագետութիւնը իրեն յանձնուած է: Վսեմափայլ փաշան արժանաւոր կերպիւ պատասխան մը տալով ու օգտուած փաշան իւր հպատակաց բարօրութեանը և յառաջողիմութեանը համար ունեցած մարդասիրական խնամքը յայտնելէն ետեւ, նոյն բահով քիչ մը հող վերցուց և փոքր գետինը: Ստամբուլի կրկնեցին քանի մը զինուոր պաշտօնատար և հիւպատոսներէն ու մանք: Յետոյ Սերէտիթը համառօտ աղօթք մը ըրաւ վսեմ յաջողութեան գործոյն, և այս օր նախաձեռնութիւնը վերջացաւ ի ծայն բաղմամբ թղթագրութեան և զինուորական նախագարանաց:

Գիշերը մեծ պարահանդէս մը եղաւ նոյն տեղը հոգեւորութեամբ Վուլիքին պարտնաց, որ բաղմամբ երեւելի աղբ և կանայք ներկայ գտնուեցան ու կարգաւեցին մինչև առաւօտ մօտ:

— Խորասանձեան վսեմաշուք Պետրոս ամիրան չորեքշաբթի առաւօտուն աւստրիական շոգենաւով Վոտանդնուպոլիսէն հասաւ իգիւր և այսօր կը մեկնի Տէնիզլի մօտ ունեցած իւր պատուական ագարակը երթալու:

— Մասնա 5ին գիշերը Պրուսիայի մէջ ստատիկ երկրաշարժութիւն մը պատահեց է և քանի մը տուն և ուրիշ շէնքեր փլուէր կամ փլուսուէր են ըստ այս քաղաքին բնակիչները արդէն ստիպած ըլլալով այսպիսի ցնցումներու, երկրաշարժի շատ ժամանակ տեսնել կը գրեն:

— Ստամբուլի շէնքեր և մահմետական բնակիչները յայտարարութիւն մը յառաջարկեցին իրենց վսեմափայլ ըրտ շէնքին զօրապետին, որ Ստամբուլի մէջ եղած Սէֆիէ-Ստամբուլի հօր բերդին կառավարիչն է: Այս յայտարարութեան յիշեալ խաղաղութեան բաղմամբ բնակիչները իրենց հաւատարմութիւնը և իրենց անձնատուէր ետ տան: զը հրապարակաւ ծանուցանելէն ետեւ, իրենց ներքին համաձայնութեամբ կը յայտնեն թէ, Հնդկաստանի մէջ Նիգիլիսուց իշխանութեան կործանումը մեծ դժբաղդութիւն մըն է տեղացւոյն: Այս ինդիական կառավարութեանը վսեմ անյողող զաւատարմութեան Ստամբուլի զօրաց բանակին և վսեմ անդորրութեանը որ կը տիրէ թէ յիշեալ նահանգին և թէ Վոլաքի մէջ:

— Խորհրդարանութեան Թագաւորազն Քալիմաքի դուքսը, որ Նիգիլիսուց զօրաց բանակին ընդհանուր տեսուչն է, ամսույս 5-17ին հասեր է Շալիքի բանակը, ուր ինչպէս յայտնի է, ժամանակէ մը ի վեր զինուորական մեծամեծ կը թուրքիւն ներկային ի ներկայութեան Ստամբուլի կոյտեր:

ՔԱՆԱԾԱՆԱԽՈՒՄ

Չմուտք, 20 Սեպտեմբեր:

Վիենայի գիշերը անցեալ շաբթուան ի վեր աւելի և պոկաս փոփոխութիւններ ստանալէն

ետեւ, այսօրուան օրս դարձեալ 170 զէշ է չէլքին, ըստ վերջին վաճառման: Տօրսը ըստ տեսակին կը վաճառուի 335-340 զէշի կենդիւնորդ: Ստամբուլի վաճառաց գիտցաւ վրայոք նշանակութեան արժանի գիտաւոր փոփոխութիւն մը չկայ:

Ստամբուլի թուղթի գինը՝ 115-132 զէշ է: Նոյն քաղաքին լինելու ըստածը՝ 150-180: Ստամբուլի թուղթ՝ 150-175: և այս քաղաքին լինելու ըստածը՝ 170-215 զէշ կը քրտաւորի կենդիւնորդ:

ՎՐԻՊԱԿ

— Սեր նախնի թուղթ թուոյն իգիւրի յօդուածոյն վերջը յիշատակեալ, կալուածայէն գրուած նամակին ամսաթիւը՝ սխալմամբ (Հոգեւոր) 20 գրուած է, որ Յոգեւոր 20 պիտի ըլլայ:

ՔԱՆԱԾԱՆԱԽՈՒՄ

Յարգոյ ծախ (Նախնի իրիւս, որ նմանապէս Բժշկի և անդամ է գաղղական նմանապէս Բժշկականութեան ընկերութեան, ինքնաշարժ իգիւրի հասարակութեանը ինքնաշարժ և շարժանութիւն մը ինքնաշարժ իր իր հոգեւորները քալ և քալման ծախարանէլ այնպիսի, որ ան պանահի հիւանդանոցին մէջ Վալարայէն լինելու իրիւս: Չաւարդներ յիշեալ պիտի ընտանին անոր ինքնաշարժ, նմանապէս հարկաւոր էր իրիւս:

ԲԺՇԿԱՌԻԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ

Սրբապետ (Թուրք) Զորոյն:

Հաղաւոր անձինք ամէն ազգէ՝ կրնան վրայել այս օգտակար գեղին զօրութիւնները և յատկութիւնները, և ապացուցանել ի պահանջէլ հարկին, թէ ասոր գործածութեամբ մարդոյս մարմինը և անդամները առողջութիւն ընտացան, յետ ի գուր գործածելու ուրիշ պանական դէպքեր: Վրայ մէկը իրիւս յայտնապէս համոզուիլ այս սպեղանիին պանային բժշկութեանցը վրայ, եթէ կարգաւոր ըլլայ օրագրիները, որոնք այս բաները անդադար կը պատմեն շատ տարիներէ հետ: Այս պատմութեանց շատերը այնքան զարմանալի են, մինչև մեր բժիշկներէն ամենէն հաշտաւորները կ'ապշտանան: Որչափ մարդիկ այս գերագոյն և ազգու դեղով վերադառնան օգործածութիւնը իրենց բազկաց և սրբապետ (պաշտօն) գետն յատկապէս իրենց անդամները մէկ կտրել տալու: Ասոր մէջ շատերը այս ապաստանարանները թող տալով և իրենց ցաւը ծածկելով: որ ըլլայ թէ և առաւել ցաւալի գործողութեան մը են ինչպէս ըլլան, կատարելապէս բժշկեցան յիշեալ անգիւր գործածելով: Այս բժշկեալ մարդիկներէն շատերը երախտագրութեան շէնքերու վրայ գաղտնիք շարժեալ, վրայեցին և հաստատեցին այս բարեբաղդ վստանները առաջին քաղաքացւոյ չորսին և ուրիշ պաշտօնատարաց լոնտոնի, իրենց վրայութեանցը մեծագոյն հաստատութիւն տալու համար:

Այս պիտի չըսահաւոր իւր հիւանդ կացութեանը վրայ, եթէ բաւական վստահութիւն ունենար ինքնաշարժ փորձելու այս դեղը և շարունակելու այս դարմանը, որչափ ժամանակ որ իւր ախտին բնութիւնը կը պահանջէ: Եւ այս բանին հաստատուն վստահանք պիտի ապացուցանէ թէ, իրիւս և վստահութեան իրիւս Բժշկականութեան:

Այս սպեղանիին յատկապէս հետեւեալ հիւանդութեանց հաւաք օգտակար է:

- Վերադառնալ սրունքները:
- Ծիծերուն հիւանդութիւնները:
- Խաղաղութեան միջոցին (բիւսթիւն):
- Խաղաղութեան միջոցին և փոքրիկ ծանծերու:
- Հաղաւորաց բորոտութիւնը: Զեղբուսք ձեռաց:
- Հաղաւոր (շիւրքիւն): Զաւր օրովայնի:
- Զմեռահարութիւնը (թաղութ կեօգի):
- Ընդարձակութեան երակաց և սրունք (պաշտօն):
- Սրունք ոտից: Ուստից մանաց:
- Զրգողութիւն (սրագ): Օտիկ (երանքը իւր թի):
- Ուստից օրովայնի, կողից, և երաստանի:
- Ուստից օրովայնի (նիգիւս): Բորոտութիւն:
- Երկրամեծութեան (նիգիւս):
- Զաւր երեսաց, կողից, և անդամից:
- Տեւատեւութիւն (մայաւր):
- Տօղացութիւն (բիւսթիւն):
- Խոյլ պարանոցի (սաւա): Ուրիւրութիւն (լիփ):
- Արեան ապակաւութեան պատճառեալ դէպք:
- Արեան պատճառեալ վէրք:
- Կոնքութիւն գիւղ (գէլ) և ուրիշ տեղաց:
- Պաշտ (լի): Փողացուց:
- Վրայացութիւն: Աւրացութիւն:
- Չղացութեան սաստիկ դէպք:
- Ուստից (գիւսթիւն): Արեւ (իւսթիւն):
- Արեւիստեան զանազան աստղ, որպիսի են վէրք, այտուց (լի) և քաղցիկ:

Այս սպեղանիին կը վաճառուի ի լոնտոն միտար թուղթ 20 զէշ: ուստի գործատուները, որ է Սերէտի ըստած թաղութիւն 244: Իսկ օտար երկրները ունեցած իւր գործակալաց անունները տեսնեն: իգիւր Վ. Շիւրքի: Վ. Պոլիս: Վ. Ստամբուլ: և Ֆ. Տէրապետ: Գաղթի: Վ. Պոլիս: Վ. Ստամբուլ: և Ֆ. Տէրապետ: Իստանբուլ: Իստանբուլ: Իստանբուլ: Իստանբուլ: Այս սպեղանիին ամենները զանազան մեծութեամբ են: և կը վաճառուին 9-22 և 55 զէշ: և իւրաքանչիւրը, և ամէն մէկուն մէջ տպեալ ծանուցագիր մը կայ, որ յիշեալ սպեղանիին գործածութեան վրայոք մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ, գաղղիւրէն, անգլիարէն և հայերէն լեզուաւ:

Խաղաղութեան քաղաքաց:

Վրայ Վ. Վալարայէն:

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐԴԱՆՈՒՄՈՅ ԱՐԴԱՆՏԵԱՆ